

gelmasta, geroteknologiasta, ikääntyvän naisen sosiaalisesta näkymättömyydestä, Pirkka-lehden nikseistä ja Rafael Wardin taiteesta asettuvat luontevasti saman kokonaisuuden osiksi. Isoäitiys muovautuu maailmassa, joka on ”glokaali”, siis yhtä aikaa globaali ja paikallinen. Vaikka mummona oleminen näyttää mitä privaattimmalta asialta, ovat isoäidit osa suomalaista sosiaalista pääomaa ja isoäitiyden ehdot päätetään osana kansallista ja kansainvälistä yhteiskuntapolitiikkaa.

Kun suuret ikäluokat ovat tulleet kypsään keski-ikään, näkyy julkisuuden henkilöiden haastatteluissa yhä useammin puhetta lastenlasten ihanuudesta. Mummous on lahja, sanoo Vappu Taipalekin, mutta ei jää sitä romantisoimaan vaan näyttää ihanuuden lisäksi myös mum-

mouden ongelmat ja huvittavat puolet. Isoäidiksi tuleminen saattaa olla kriisinpoikanen, kun se vastaan panemattomasti todistaa iän karttumisesta. Olipa lapsenlapsi miten rakas hyvänsä, ei isoäiti aina millään jaksaisi hoitaa häntä niin paljon kuin lapsen vanhemmat toivoisivat, etenkin kun hoivattavana saattaa vielä olla oma äiti tai anoppi. Mummouden hassuus taas liittyy sen ihanuuteen: ”Aivan kuin maidoneritys laukeaa äidissä vauvaa varten, niin isoäidistä laukeaa kimittävä kaakottava ääni. Sille ei voi kerrassaan mitään, se vain tulee. Ihan hullua olisi kuvitella isoäidin viileästi matalalla, hallitulla äänellä kommentoivan vauvan olemusta.” Eikä isoäitiys tässä kirjassa esiinny vain niiden ilona, jotka itse ovat saaneet synnyttää, vaan enemänkin sukupolvisuhteena, jo-

hon mahtuu ”etämummoja, avomummoja, naapurinmummoja, lapsista kiinnostuneita ihmisiä ilman omistusoikeutta tai välitöntä kasvatusvastuuta. Ei katsota sukuselvytyksiä, vaan ihmissuhteita”.

Isoäitikirja on tärkeä kirja, koska se käsittelee naista, vanhenevista ja vanhenevaa naista tarkkanäköisesti, viisaasti ja rikkaasti sillä tavalla, että näistä julkisuudessa ja tutkimuksessakin usein rakennetut stereotypiat hajoavat tyhjiin. Esiin astuu ristiriitainen, arvaamaton ja kiinnostava isoäiti. Eikä isoäitiys ole kuolemanvakavaa. Anna-Liisa Härkösen Häräntappoaseen jälkeen tämä on ensimmäinen kirja, jonka vuoksi on pitänyt nauraa ääneen junassa. Mutta en kerro mille kohdille, lukekaa itse.

Hyödyllinen opas sosiaalipolitiikan ja sen muutosten ymmärtämiseksi

ERKKI TUOMIOJA

Lukijan ei kannata pelästyä tämän artikkelikokoelman teoreettisesti orientoitunutta lähtökohtaa institutionaalisen sosiaalipolitiikan esittelemisestä tai Raija Julkusen ensimmäisen artikkelin otsikkoon nostettua uusinstitutionalismien käsitettä. Kirjan luettuani en tosin uskaltaisi mennä vastaamaan tenttikysymyksiin sen enempää vanhasta kuin uudesta institutionalismista; sen sijaan luulen kirjan avulla ymmärtäväni joitakin tärkeitä asioita Suomen so-

siaalipolitiikan kehityksestä vähän aikaisempaa paremmin.

Niissä paikoissa, joissa perustuslain mukaan päätetään Suomen sosiaalipolitiikan kehityksestä ja malleista, kuten hallituksessa tai eduskunnassa, ei päätöksiä tehtäessä juuri koskaan pohdita asioita siitä näkökulmasta, miten ne muokkaavat Suomen hyvinvointivaltion rakenteita yleensä. Se ei välttämättä tarkoita, että päätökset olisivat ajattelemattomia tai sattumanvaraisia, vaan sitä, ettei niiden

Juho Saari (toim.)
Instituutiot ja sosiaalipolitiikka
Johdatus institutionaalisen muutoksen tutkimukseen
Saarijärvi: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 2003
225 s.

kaikkia premissejä ja vaikutuksia osata eikä oikein halutakaan tuoda päätöksenteossa esille.

Olen Pekka Kuusen elämäntyöhön kohdistuneen tutkimuksen innoittamana ennenkin harmitellut sitä, miten vähän yhteiskuntatieteellistä tutkimusta käytetään hyväksi konkreettisesti sosiaalipoliittisessa päätöksenteossa. Se ei johdu kelvollisen tutkimuksen puutteesta. Tämän(kin) kirjan kirjoittajista erityisesti Juho Saari ja Raija Julkunen, jotka ovat kirjoittaneet yli kaksi kolmasosaa tämän artikkelikokoelman tekstistä, osoittavat, miten korkeatasoista ja analyttistä tutkimusta (myös

hyvin luettavassa muodossa) Suomessa olisi käytettävissä.

Turhia tai huonoja artikkeleita ei kirjassa ole. Erityisesti mainitseen kuitenkin Raija Julkusen päivitetyn tulkinnan hänen omasta kahden vuoden takaisesta kirjastaan ”Suunnanmuutos”, Juho Saaren analyysin selvitysmies Pentti Arajärven sosiaaliturvan kehittämistä koskevista esityksistä ja Lasse Oulasvirran artikkelin kuntien ja valtion keskinäisen sosiaalipoliittisen vastuunjaon kehityksestä. Kaikki ovat sellaisia, että ne tuovat lisää ymmärrystä

siihen, mitä Suomessa on tehty, miksi ja millä vaikutuksella.

Kirjasta löytää vähemmän eväitä siihen, mitä seuraavaksi tulisi tehdä. Toisaalta se ei olekaan tutkijoiden (eikä virkamiesten) varsinainen tehtävä, vaan kuuluu poliittisille päättäjille. Viisaat päättäjät kuitenkin hankkisivat käyttöönsä etukäteen sen analyysin, jota nämäkin artikkelien kirjoittajat näin jälkikäteen ovat tehneet päätösten institutionaalista yhteyksistä ja niiden todennäköisistä seurauksista.

Julkisuus ammattina

SEPPO HELMINEN

”No Logo” -kirjassaan Naomi Klein toteaa yleistävästi, että nykyään olennaista ei ole niinkään hyödykkeiden kuin imagojen tuottaminen. Varsinainen ”työ” tehdään siis markkinointiosastolla eikä tehtaassa. Merkityksellistä on, että brändiin sisältyy jonkinlainen tarina. Tuotteen täytyy kuljettaa mukanaan oma mielikuva-avaruuttansa, jonka täytyy koskettaa kuluttajan ”avaruutta”, jotta se puhuttelisi, puhuisi samaa kieltä. Tuotteet alkavat olla (teknisesti) niin samanlaisia, että niitä ei toisistaan erota kuin mainosmies. Tämä liimaa tuotteen päälle tarinan, jonka mukana voi syntyä kuluttajan ostopäätös.

Julkkis on tuote tuotteiden joukossa. Puhutaanhan julkisuuden henkilöstä. Henkilö on siis julkisuuden oma. Tuotteena julkisuuden henkilö on inhimillisyydessään arvaamaton. Mutta hänkin on tarinoista rakennettu. Kjell Westön uusinta kirjaa luet-

taessa on hyvä muistaa, että inhimillisiä tarinoita on ainakin kolmenlaisia: kerrottuja, sisäisiä ja todella elettyjä. Ne saattavat punoutua omanlaiseksi pajunköydeksi. Westön kirjan päähenkilö on suosittu televisiotähti Lang, joka pitää ”Sininen hetki” -nimistä talk-show’ta kaupallisessa verkossa. Seitsemäntenä tuotantokautena ohjelma ja sen ankkuri ovat laskusuunnassa. Sitä mitataan tietenkin katsojaluvuilla. Lang ajatuksineen on käynyt vanhanaikaiseksi. Hän on ollut mm. ”suuntaa näyttävän älymystön suosikki”. Yhteiskunnallisuus kuuluu reliikki- osastolle eikä ainakaan älymystö näytä suuntaa mihinkään. Ellei sitten Serendibiin, merenkävijä Sinbadin saarelle, jonne pääsee vain eksymällä.

Toeksessaan Westö bongaa useitakin talk-show-isäntiä ja -emäntiä. Kirjansa jälkisanoina hän esittää yhden kirjan avainlauseista tai -varauksista. ”Ha-

Kjell Westö
Lang
Otava 2002
256 s.

luan korostaa, että tarinassa esiintyviä suomalaisille lukijoille tuttuja henkilöitä on tässä yhteydessä pidettävä fiktiivisinä hahmoina.” Mutta sellaisiahan he todellisuudessaakin ovat. Kolumnissaan ”Uudet imukanavat” (HS 1.2.2003) Outi Nyytäjä kritisoi MTV 3 -kanavan uusia kevyttuotantoja ja siinä yhteydessä toteaa: ”Kysymys on huomattavasti isommasta asiasta, siitä miten julkisuus sinänsä on tullut amatiksiksi ja miten se on vaikuttanut työn käsitteeseen niin Suomessa kuin muuallakin. Televisio-ohjelmaan pääseminen tuntuu ylittävän kaikki muut koulutus- ja ammattikriteerit. Kohta kaikki ovat yhtä kompetentteja kuin Koistiset eli edus-